

ترجمه جملات مجهول انگلیسی به فارسی

و حرف اضافه by در این جملات

حسن لاهوتی

از روزگاری که ترجمه فارسی متون اروپایی در کشور ما رسم شده واژه‌ها و تعبیرات و ترکیباتی از زبانهای اروپایی - خاصه انگلیسی و فرانسه - به زبان ما راه یافته که نه با طبع زبان فارسی سازگار است و نه غالباً مفهوم صحیحی را القا می‌کند. این موضوع خود بحث جداگانه‌ای می‌طلبد؛ بیان علل ورود این گونه واژه‌ها و تعبیرات و ترکیبات نیز به مقاله‌ای جدا نیاز دارد.

یکی از این واژه‌ها که امروزه از رادیو و تلویزیون به گوش می‌رسد و در برخی روزنامه‌ها، کتب درسی و داستانی به چشم می‌آید واژه "توسط" مضاف به اسم است در جملات مجهول، که گاهی "وسیله" مضاف به اسم و در این اواخر ترکیب "ازسوی" مضاف به اسم نیز به جای آن به کار می‌رود؛ به جملات زیر توجه فرمایید:

- ۱- این زندان که توسط نیروهای متخصص شکنجه اسرائیل اداره می‌شود... (اطلاعات، ش ۲۰۴۷، ص ۷)
- ۲- یکی از جدیدترین شیوه‌ها... که اخیراً توسط زندانیان آزاد شده افشاء گردیده است... (همانجا)
- ۳- عده‌ای از حجاج بر اثر تیراندازی از سوی مأموران پلیس سعودی از پا در آمدند... (اخبار رادیو ایران ۶/۶/۶۶، به نقل از نجفی).

اگر به این سه جمله دقت کنیم در می‌یابیم که در جمله اول، نیروهای متخصص شکنجه اسرائیل این زندان را اداره می‌کنند؛ به عبارت دیگر، "نیروهای متخصص شکنجه" فاعل فعل "اداره کردن" هستند. اما واژه "توسط" این معنی را نمی‌رساند. در جمله دوم نیز فاعل "افشاء کردن"، "زندانیان آزاد شده" هستند. در هیچ یک از این دو جمله، واژه "توسط" این مفهوم را نمی‌رساند بلکه به "نیروهای متخصص شکنجه اسرائیل" و "زندانیان آزاد شده" نقش واسطه را می‌دهد. در جمله سوم نیز تصور می‌رود که نه مأموران پلیس سعودی بلکه کسی از جانب ایشان یا از آن جانب که ایشان ایستاده بوده‌اند اقدام به تیراندازی کرده است. استفاده از واژه "وسیله" نیز خالی از اشکال نیست.

۴- این کتاب به وسیله خوانندگان مورد استقبال قرار گرفت. واژه "وسیله" که به اسم جمع بعد از خود اضافه شده است این مفهوم را می‌رساند که خود خوانندگان در این میان کاری صورت نداده‌اند بلکه وسیله استقبال بوده‌اند. حال آنکه در این چهار جمله گزارندگان فعلها به وضوح معرفی شده‌اند:

۱- نیروهای متخصص شکنجه اسرائیل

۲- زندانیان آزاد شده

۳- مأموران پلیس سعودی

۴- خوانندگان

بنابراین، دلیلی ندارد که ما با افزودن واژه‌ای زائد و نارسا مفهوم جمله را عوض کنیم و فعل را از گزارنده آن

دور سازیم و آن را در جهتی دیگر قرار دهیم.

استفاده نادرست از این سه واژه، در ترجمه جملات مجهول به فارسی، چندان رایج و متداول شده است که حتی وقتی در کلاس درس ترجمه دانشجویان را از آن برحذر می‌داریم با شگفتی و اعجاب آنان روبرو می‌شویم؛ و البته تا حدی حق با ایشان است. زیرا از یک سو در دوران تحصیل خود فرصت آشنایی کافی با متون معیار فارسی را نیافته‌اند و از طرف دیگر با استفاده غلط این واژه‌ها انس گرفته‌اند و چشم و گوششان به آن عادت کرده است. در این مقاله در باره جملات مجهول انگلیسی و نقش حرف اضافه by در آن سخن می‌گوییم و راجع به جملات مجهول فارسی و استفاده شایسته از آن در ترجمه صحبت خواهیم کرد و خواهیم دید که آیا می‌توان همه جا از واژه‌ها و ترکیبات "وسیله"، "توسط" و "از سوی" در برابر by انگلیسی استفاده کرد یا نه.

* * *

قبل از آنکه به by برسیم و صحبت از نقش آن در جملات مجهول انگلیسی به میان آوریم بهتر است بینیم تعریف جمله مجهول و ضرورت استفاده از ساختار فعل مجهول در زبان انگلیسی چیست و بعد بینیم که آیا همین ضرورت در زبان فارسی ما را به استفاده از ساختار مجهول می‌کشانند یا نه.

این تعریف قدیمی که جمله مجهول جمله‌ای است که فاعل فعلش معلوم نباشد، به نحوی که در این مقاله خواهیم دید تعریف جامعی نیست، بلکه معلوم نبودن فاعل یکی از ضرورت‌هایی است که بهانه ساختن فعل مجهول قرار می‌گیرد: بسیار اتفاق می‌افتد که گوینده فاعل را در جایی از جمله مجهول می‌آورد؛ یعنی او را می‌شناسد و به مخاطب خود معرفی می‌کند، با این حال فعل را به صورت مجهول حفظ می‌کند. بنابراین، شاید بهتر باشد بگوییم جمله مجهول جمله‌ای است که گزارنده (فاعل) فعل اصلی آن به هر علت در محل دستوری/ نحوی خود، یعنی در نهاد جمله، واقع نشده باشد^۱ و جای خود را به مفعول فعل داده باشد که اصطلاحاً در انگلیسی آن را grammatical subject = "نهاد دستوری" و در فارسی "نایب فاعل" می‌گویند. در زبان انگلیسی مشتقات فعل کمکی to be (برحسب شخص و زمان) ساختار فعل جمله را به صورت مجهول در می‌آورند.

در حقیقت، این فعلی جمله‌است که خود به صورت مجهول در می‌آید و بنابراین، عمل را بر مفعول (که در محل فاعل جمله نشسته است) وارد می‌سازد. به عبارت دیگر، در ترکیبات مجهول، مفعول دریافت کننده فعل است؛ یعنی همچنان که در جمله معلوم می‌بینیم مفعول با آنکه محل فاعل را اشغال می‌کند گزارنده و انجام دهنده فعل نیست بلکه موافق ماهیت و برحسب وظیفه نحوی خود پذیرای عملی است که در مفهوم فعل نهفته است؛ فاعل نیست بلکه فعل بر او واقع می‌شود.

نامه نوشته شد.

The letter was written.

به این ترتیب، فرمول ساده ساختار جملات دارای فعل مجهول در زبان انگلیسی به این صورت است:

Subject + To be + Verb(past participle)

علاوه بر این، نباید از نظر دور داشت که :

۱- غیر از to be انگلیسی افعال دیگری هم هست که هر یک فعل را به صورت مجهول در می‌آورد،

مانند get:

Did your question get answered?

سؤال شما به پاسخ رسید؟

۲- فقط افعال متعدی می‌توانند به شکل مجهول در آیند، زیرا افعال لازم مفعول نمی‌گیرند.
 ۳- بعضی افعال در انگلیسی هستند که در صورت معلوم‌اند و در معنی مجهول چون در جمله فاعل آنها مشخص نیست.

The word reads "Hasan".

این واژه «حسن» خوانده می‌شود.

The strike began after his speech.

اعتصاب بعد از سخنرانی او آغاز شد.

ضرورت استفاده از افعال مجهول در انگلیسی

در زبان انگلیسی به چند ضرورت می‌توان فعل را به صورت مجهول درآورد:

- ۱- معلوم نبودن فاعل / گزارنده فعل بر گوینده.
- ۲- احتراز عمدی گوینده از ذکر فاعل فعل و لزوم کتمان او.
- ۳- رجحان مفعول.
- ۴- و طبیعتاً بی‌اهمیتی یا لااقل کم‌اهمیتی فاعل.
- ۵- حفظ اسم یا عبارت اسمیه خاصی در ابتدای هر جمله، در محل نهاد هر جمله، در سراسر یک متن مفصل^۱ (تمرکز بر اسمی خاص).
- ۶- ضروری نبودن ذکر فاعل، به خصوص در متون مربوط به رشته‌های علوم خالص (مثل فیزیک و شیمی و ریاضی) به هنگام شرح اختراعات، اکتشافات، بیان اصول علمی، تعاریف و فعل و انفعالات فیزیکی و شیمیایی که فرد در آنها دخالت ندارد و با ذکر نام فرد برجسته علمی موضوع قطعاً نمی‌افزاید.^۲
- ۷- طولانی بودن بیش از حد نهاد.^۳
- ۸- علاوه بر این، می‌توان گفت که جملات مجهول در متون رسمی اداری بیشتر به کار می‌روند و در جملات ادبی، خاصه در شعر، گاهی از لحاظ زیبایی، ترکیب و ساختار و وزن شاید بر جملات معلوم رجحان پیدا کنند.

نقش حرف اضافه by در جملات مجهول انگلیسی

این حرف اضافه در بعضی جملات مجهول قبل از اسم یا ضمیر قرار می‌گیرد و تنها نقشی که برعهده دارد معرفی و شناساندن فاعل فعل است که در جمله مجهول جای خود را، بنابر یکی از چند ضرورت فوق، به مفعول داده است؛ محل قرار گرفتن آن در جمله معمولاً بعد از فعل است و در این صورت نباید اسم همراه آن را از ارکان جمله دانست.

بنابراین، با توجه به ضرورت‌هایی که ساختار مجهول را در زبان انگلیسی الزام‌آور می‌سازد می‌توان گفت که حرف اضافه by تنها وقتی در این جملات به کار می‌رود که گوینده بخواهد فاعل را، در جمله مجهول، بر مخاطب خود معین و معلوم سازد. پس می‌توان جملات مجهول را به دو دسته تقسیم کرد:

۱- در اینجا و در شماره ۳ اصطلاح «برجسته‌سازی» مصداق پیدا می‌کند.

2- Science can basically be subdivided into two main groups of categories.

Mary wanting to tell everybody else what to do, annoyed me.

۳- مثال معلوم:

I was annoyed by Mary wanting to tell everybody else what to do.

مجهول

- ۱- جملاتی که دارای فعل مجهول اند و مطلقاً نشانی از فاعل در آنها نیست و می توان آنها را مجهول واقعی^۱ خواند (ضرورت‌های ۱، ۲ و گاهی ۵ و ۶).
- ۲- جملاتی که با وجود ساختار مجهول فعل، فاعل نیز در آنها مشخص و معلوم است؛ اینها را می توان مجهول ظاهری گفت (ضرورت‌های ۳ و ۴ و گاهی ۵ و ۶ از این زمره اند).
- در ضرورت‌های ۳ و ۴ (و اکثر در ۵ و ۶)، گوینده فاعل فعل را می شناسد و لزومی بر پوشیده داشتن او از مخاطب نمی بیند اما ذکر مفعول را در ابتدای سخن مرجح می داند که یکی از دلایل آن، بخصوص در مورد شماره ۳، برجسته ساختن مفعول و جلب توجه شنونده / مخاطب به مفعول است قبل از ابلاغ خبر. تنها در این مورد است که نقش حرف اضافه by یعنی معرفی فاعل، منتها در مرتبه متأخر از مفعول و خبر جمله، فرصت ظهور پیدا می کند.

The letter was written by Ali.

این گونه جملات، بنابر آنچه گذشت، در ظاهر ساختار مجهول دارند ولی در معنی معلوم به شمار می آیند، چون فاعل حقیقی فعل معلوم و مشخص است.

ترجمه جملات مجهول انگلیسی

برای ترجمه جملات مجهول انگلیسی به فارسی باید قبل از هر چیز توجه کرد که جمله از کدام نوع است: (۱) مجهول واقعی که فاعل فعل در آنها مشخص نیست؛ یا (۲) مجهول ظاهری که فاعل آن با حرف اضافه حرف by یا با اضافه دیگری مشخص شده است.^۲

اگر جمله انگلیسی از نوع اول، مجهول واقعی، باشد، معمولاً برای ترجمه آن از این فرمول فارسی پیروی می کنیم:

نایب فاعل (نهاد) + اسم مفعول فعل اصلی + شدن (برحسب شخص نهاد و زمان فعل)

Too many books have been written about the second world war.

کتابهای بسیاری در باره دومین جنگ جهانی نوشته شده است.

Hamlet was written about 1602 .

هملت حدود سال ۱۶۰۲ نوشته شد.

He will be lent some money .

به او مبلغی قرض داده خواهد شد.

اما همیشه هم این فرمول کارساز نیست: بسیاریند افعال فارسی که اسم مفعول آنها به صورت ترکیب مجهول

۱- کراول Crowell (ص ۲۰۶) توابع جملات مجهول انگلیسی را به دو دسته معنایی و ساختاری تقسیم کرده است.

۲- دو نکته را باید در اینجا توضیح داد:

الف) بعضی نحویون زبان انگلیسی، اسم مفعول را در برخی جملات دارای ساختار مجهول صفت می دانند. برای ترجمه این گونه جملات به فارسی باید اسم مفعول جمله انگلیسی را به صورت صفت بیاوریم: او خسته بود.

She was tried.

I'm interested in music.

من به موسیقی علاقه مند.

ب) بعضی جملات در زبان انگلیسی رایج است که فاعل در محل نهاد جمله همراه با فعل مجهول می آید. معمولاً این گونه جملات را در زبان فارسی به صورت ماضی نقلی ترجمه می کنیم.

The guests are gone.

میهمانان رفته اند.

I have finished the book.

کتاب را تمام کرده ام.

She is determined to leave the country

تصمیم گرفته است که از این کشور برود.

مصمم است که از این کشور برود.

به کار نمی‌رود. به چند مثال توجه فرمایید:

The work has not been finished.

کار تمام نشده / به اتمام نرسیده / است.

He is known through the world as a poet.

در سراسر دنیا به شاعری شهره است.

American independence was declared on July 4, 1776.

استقلال آمریکا در چهارم ژوئیه ۱۷۷۶ اعلام شد.

Your letter was received.

نامه شما دریافت شد.

The ground is covered with snow.

زمین پوشیده از برف است.

The class will be held tomorrow at 8.00.

کلاس، فردا، ساعت ۸ تشکیل / برگزار خواهد شد.

The book was published in Britain.

این کتاب در بریتانیا منتشر شد.

It was reported that Jack was wounded.

خبر رسید که جک زخمی شده است.

از باب توضیح، در اینجا باید به نکته دیگری اشاره کرد؛ برخی از افعال را در زبان فارسی هم می‌توان با رعایت همان فرمول که گفتیم نوشت و هم به صورتی دیگر:

The man was killed yesterday.

- این مرد دیروز کشته شد. یا - این مرد دیروز به قتل رسید.

It is said that...

"گفته می‌شود"، این روزها، ترجمه رایجی برای این گونه جملات است، اما می‌گویند^۱ نیز سلیس و فصیح است و باطبع زبان فارسی مانوس‌تر. می‌دانیم که در فارسی می‌توانیم با استفاده از ضمیر متصل سوم شخص جمع جمله مجهول بسازیم^۱ که نمونه‌هایش در نثر و نظم کهن بسیار است:

بازد که از خزانه غیث دوا کنند

دردم نهفته به ز طیبیان مدعی

(حافظ)

به بند و دام نگیرند مرغ دانا را

به خلق و لطف توان کرد صید اهل نظر

(حافظ)

به این جملات از تاریخ بیهقی دقت فرمایید:

غازی را در مهد نشانندند و غلامانش و قومش را دل گرم کردند (ص ۳۰۲).

از قلعت بوقها بدمیدند و طلبها بزدند و نعره‌ها برآوردند (ص ۳۰۳).

البته باید توجه داشت که در همه این جملات مرجع ضمیر سوم شخص جمع مشخص نیست و هرگز این ضمیر به صورت منفصل و مستقل (آنها) در این کاربرد محل استفاده ندارد؛ استفاده از ضمیر متصل سوم شخص جمع، بدون مشخص بودن مرجع آن در متن، (همچنان که در جملات بیهقی دیدیم) معمولاً بر گروه و دسته‌ای اشارت دارد که در هر حال معلوم و مشخص نیستند. غرض آنکه در بسیاری موارد برای ترجمه جملات مجهول، بخصوص آن ترکیباتی که با it شروع می‌شود، می‌توان از این امکان فارسی بهره جست. به چند مثال توجه فرمایید:

It's related that...

روایت کرده‌اند / می‌کنند که ...

It's reported that...

خبر داده‌اند / گزارش کرده‌اند که ...

They grew coffee in Brazil.

۱- چنین صورتی در زبان انگلیسی نیز وجود دارد: قهوه را در برزیل می‌کارند.

البته باید توجه داشت که این ترکیب در زبان انگلیسی غیررسمی است.

می‌گویند آقای راس بسیار ثروتمند است.
It's said that Mr. Ross is very wealthy.
In the memory of his teacher, Jalāl is said to have instituted the order of Maulavi dervishes....(Nicholson, P. XXV.)

می‌گویند که جلال (درباره جلال می‌گویند که) سلسله درویشان مولوی را به یاد آموزگار خود تأسیس کرده است. علاوه بر این، نباید فراموش کرد که افعال دیگری نیز در زبان فارسی هست که به کمک ساختن فعل و ترکیب مجهول می‌آیند و از همه آنها می‌توان، در جای خود، برای ترجمه جملات مجهول خالی از فاعل استفاده کرد:
خوشر آن باشد که سر دلبران
گفته آید در حدیث دیگران
(مثنوی)

* اگر راه به دیه برد وی را بخوانیم و نواخته آید.... و کران جیحون گرفته آید و این کار باز جسته آید و سزای آن کس که این ساخت فرموده آید.^۱
(بیهقی، ۷۳۹)

ساقی حدیث سرو و گل و لاله می‌رود
وین بحث با ثلاثه غساله می‌رود^۱
(حافظ)

درد من هیچ دوا نپذیرد
زانکه حسن تو فنا نپذیرد
(عطار)

از در حق کن طلب شکسته دلان را
شیشه چو بشکست پیش شیشه گر آید^۲
(صائب)

حالی درون پرده بسی فتنه می‌رود
تا آن زمان که پرده برافتد چها کنند^۳
(حافظ)

نکته دیگری که مترجمان باید در نظر داشته باشند این است که طبع زبان فارسی بیشتر به جملات معلوم گرایش دارد مگر ضرورتی نوشتن جملات مجهول را ایجاب کند که قطعاً از شمار همان ضرورتها که در باره جملات انگلیسی، پیشتر، گفتیم برون نیست. بنابراین، هنگام ترجمه جملات مجهول به فارسی - چه آنها را به صورت مجهول بنویسیم و چه معلوم مفید فایده مجهول - باید سعی کنیم حتی الامکان مفعول را در محل نهاد جمله قرار دهیم تا منظور نویسنده را هنگام ترجمه رعایت کرده باشیم؛ بدیهی است که گاهی این وسواس ممکن است جمله فارسی ما را از روانی بیاندازد؛ در اینجا دیگر تصمیم با مترجم است که کدام را ترجیح دهد، امانت را یا روانی را.

همین جا باید یادآوری کرد که جملات مجهول را در زبان فارسی نیز می‌توان از نظر انواع ساختار و نیز از نظر تنوع افعال کمکی مؤثر در ساختن جمله مجهول به چند دسته تقسیم کرد که از بحث این مقاله خارج است، ولی اطلاع از آن به مترجم کمک می‌کند تا ساختار مناسبی را در برابر جملات مجهول انگلیسی انتخاب کند و خود را

۱- از این فعل کمکی می‌توان برای ترجمه افعال مجهولی چون be supposed استفاده کرد:

He is supposed to be elected as chairman.

- تصور می‌رود که به ریاست انتخاب شود. یا قرار است که او به ریاست انتخاب شود.

- تصور می‌رود که او را به ریاست انتخاب کنند.

۲- نمونه افعال دو وجهی. فاعل شکستن معلوم نیست. ظاهراً جمله معلوم است ولی از نظر معنا مجهول است.

۳- فعل مرکب است. فاعل آن معلوم نیست. چه کسی پرده را کنار خواهد زد؟ از نظر معنا مجهول است.

محدود به یک نوع نبیند.^۱

نوع دوم، جملات مجهول ظاهری است، یعنی جملاتی که در زبان انگلیسی، علاوه بر ساختار مجهول، فاعل فعل آنها نیز به کمک حرف اضافه by مشخص و معلوم شده است. از این گونه جملات معمولاً در شرح وقایع و زندگی افراد استفاده می‌شود. نکته مهم در ترجمه این گونه جملات معادلهایی است که می‌توان در برابر by نهاد و یا حتی آن را ترجمه نکرد و شیوه‌ای دیگر در پیش گرفت. بنابراین، در اینجا یک بار دیگر یادآوری باید کرد که نقش حرف اضافه by در این گونه جملات ظاهر ساختن فاعل است. نباید فراموش کنیم که در زبان انگلیسی، برخلاف زبان فارسی، اگر گوینده یا نویسنده‌ای مفعول را در ابتدای جمله، در محل نهاد، به کاربرد ناگزیر است که فعل جمله خود را به صورت مجهول ادا کند: امکان نحوی دیگری برای او وجود ندارد. اما در زبان فارسی بعضی حروف اضافه - مقدم بر همه، «را»، «به» و «از» - این امکان را به گوینده می‌دهند که مفعول را در آغاز جمله، در محل نهاد/ فاعل قرار دهد - خواه از باب برجسته سازی خواه تمرکز سخن بر روی یک فرد - و با این حال فعل جمله خود را مجهول نسازد و به صورت معلوم ادا کند. با توجه به این امکان جمله سازی در زبان فارسی روا نیست که مترجم به محض ملاحظه حرف اضافه by به فکر معادلهایی چون «توسط»، «به وسیله» یا «از سوی» بیفتد و آن را به اسمی که در واقع فاعل فعل معلوم جمله بوده اضافه کند. اگر برای ترجمه جمله *The letter was written by him* از واژه‌هایی که گفتیم استفاده کنیم، لابد باید بنویسیم، مثلاً:

- نامه توسط او نوشته شد، یا

- نامه وسیله او نوشته شد، یا

- نامه از سوی او نوشته شد.

که اشتباه محض است؛ زیرا «او» در این جمله مجهول گزارنده فعل است و حرف اضافه by دارای معنی خاصی نیست، جز آنکه فاعل را مشخص کند.

The Prophet was sent by God.

چه زشت است که در برابر این جمله انگلیسی

بنویسیم:

- پیامبر از سوی خداوند فرستاده شد.

- پیامبر توسط خداوند فرستاده شد.

- پیامبر به وسیله خداوند فرستاده شد.

روشن است که خداوند واسطه و وسیله نیست و نیز کسی از سوی او پیامبر را نفرستاده است.

بنابراین، به این سؤال می‌رسیم که جملات انگلیسی مجهول دارای فاعل را که حرف اضافه by مشخص کننده آنهاست چگونه ترجمه کنیم.

سه طریق را برای ترجمه این گونه جملات می‌توان نشان داد:

۱- تبدیل جمله مجهول انگلیسی به معلوم فارسی با حفظ مفعول در محل نهاد، حتی الامکان.

۲- قرار دادن معادلی مناسب در برابر حرف اضافه by.

۳- تغییر فعل واژگانی^۲ به متضاد آن^۳.

به توضیح و مثالهای هر یک از این سه شیوه توجه بفرمایید:

شیوهٔ اول: تبدیل جملهٔ مجهول انگلیسی به معلوم فارسی

روشن است که به سبب مشخص بودن فاعل فعل در جمله، تبدیل آن به جمله معلوم فارسی اختلالی در مفهوم جمله پیش نمی‌آورد، به شرط آنکه نهایت سعی خود را به کار بریم تا منظور نویسندهٔ انگلیسی را از قرار دادن مفعول در ابتدای جمله، یعنی در محل نهاد، برآوریم؛ به این معنا که بکشیم مفعول را حتی الامکان در محل نهاد جملهٔ فارسی خود بیاوریم که در اکثر موارد شدنی است. گفتنی آنکه حرف اضافهٔ by انگلیسی در این روش معادل پذیر نیست و نباید به فکر ابداع معادلی از قبیل «وسیله» و «توسط» باشیم؛ البته چون جمله مجهول انگلیسی را به صورت جمله معلوم فارسی در می‌آوریم گزیری جز استفاده از حروف اضافه فارسی که مفعول را نمایش می‌دهند نداریم. بنابراین اگر نهاد جمله انگلیسی ما مفعول بی‌واسطه باشد از حرف اضافهٔ «را» استفاده می‌کنیم:

Einstein's theory of relativity is not understood by a large number of people.

تئوری نسبیت انیشتین را شمار کثیری از مردم درک نمی‌کنند.

This title was conferred upon him by the Prophet himself.

این لقب را شخص پیامبر (ص) به او عطا کرد.

Muhammad was selected prophet by God.

محمد (ص) را خداوند به پیامبری برگزید.

The next lesson will be taught tomorrow by the teacher.

درس دیگر را آموزگار فردا تدریس خواهد کرد.

This poem was written by Shakespear.

این شعر را شکسپیر سرود.

بعضی جملات در انگلیسی هست که از اسم مفعول و فعل کمکی to be ساخته شده یعنی دارای ساختار مجهول است اما بعضی از نحویتون انگلیسی اسم مفعول را در این گونه جملات صفت می‌دانند.^۱

The key was lost by the Janitor last night.

کلید را نگهبان دیشب گم کرد.

The door was locked by the Janitor last night.

در را نگهبان دیشب قفل کرد.

افعال ترکیبی زیر از این زمره‌اند:

be interested in

be delighted with (or by)

be composed of

be terrified at (or of, by)

گاهی حرف اضافهٔ "را"، علامت مفعول بی‌واسطه را می‌توان حذف کرد:

Some warm clothes had been brought (for) him by his friends about which I'll talk later.

مقداری لباس گرم دوستانش برایش آورده بودند که بعداً در بارهٔ آن صحبت خواهیم کرد.

A precious book was given to him as a reward, by the teacher.

کتابی قیمتی معلم به او جایزه داد.

He was lent some money by his friends; however, he is running out of money, now.

مقداری پول دوستانش به او قرض دادند، با این حال الان دستش خالی است. (چیزی در بساطش نیست؛ آه در بساط ندارد).

اگر نهاد جمله مجهول انگلیسی از مفعول با واسطه تشکیل شده باشد استفاده از حروف اضافه علامت مفعول با واسطه در ترجمه فارسی آن ضروری است:

I jumped up in such a heedless way that the lamp was extinguished by my sleeve.

چنان بیخود از جای برجستم که چراغم به آستین کشته شد.^۱
(گلستان، ص ۴۰۸)

More strange still, the crow was similarly distressed by the proximity of the parrot...

عجب آنکه غراب هم از مجاورت طوطی به جان آمده بود.^۲
(همان، ص ۴۲۵)

The youth was prevented by delights of the flute and of drink from accepting my admonition.

سپس از لذت نای و نوش این سخن در گوش نیاورد. (همان، ص ۵۰۳).

...many persons are enslaved by the same passion...

...خلقی هم بدین هوس که تو داری اسیرند. (همان، ص ۴۰۱)

شیوه دوم: قرار دادن معادل مناسب در برابر حرف اضافه by

حرف اضافه by، در بعضی جملات انگلیسی بر وسیله، سبب و واسطه انجام فعل دلالت می‌کند. به هنگام ترجمه جملات مجهولی که by این نقش را در آنها داراست باید فعل را به صورت مجهول ترجمه کنیم، چه با استفاده از اسم مفعول فعل اصلی و صرف فعل کمکی شدن و چه به کمک ضمیر متصل و بدون مرجع سوم شخص جمع و غیر آن. نباید فراموش کنیم که حرف اضافه by انگلیسی در این گونه جملات، مانند جملات معلوم، دارای معنای مستقل است و اکثراً علامت فاعل نیست.

به هر حال، این معادلهای فارسی را می‌توان در برابر آن به کار برد: (به) وسیله، (به) توسط، به سبب، بر اثر، بردست، به دست، با؛ که همه آنها قبل از اسم می‌آیند و به آن اضافه می‌شوند؛ حرف اضافه «از» نیز گاهی همین مفاهیم را می‌رساند:

He was killed by dagger.

با خنجر کشته شد.

به وسیله خنجر کشته شد.

He was brought to the hospital by bus.

او را با اتوبوس به بیمارستان آوردند.

او را به وسیله اتوبوس به بیمارستان آوردند.

The city was destroyed by the enemy's attack.

شهر بر اثر حمله دشمن نابود شد.

شهر از حمله دشمن نابود شد.

۱- در اینجا علاوه بر فاعل فعل (آستین) ساختار مجهول فعل نیز حفظ شده است.

۲- گاهی مانند این جمله، حرف اضافه «از» علاوه بر نقش دستوری خود معنی «به سبب» و «بر اثر» را هم می‌رساند.

شهر به سبب حمله دشمن نابود شد.

شهر به واسطه حمله دشمن نابود شد.

The drop returns into its proper element after purified and elevated by its journey. (Schimmel, 80-81)

قطره، پس از آنکه بر اثر سیر خویش منزه شد و رفعت یافت به مبدأ اصلی خود باز می‌گردد. (شکوه شمس، ۱۱۸).
...he sings of the beauty of flowers, water, and trees which come into existence by the tears of the cloud...and are quickened by the breath of the spring breeze (I Ibid bide, 86)

.... او در باره زیبایی گلها، آب و درختان که در اثر گریه ابر به وجود می‌آیند... و از نفس نسیم بهار جان می‌یابند، نغمه می‌سراید (همانجا، ۱۲۷، با تجدید نظر).

شیوه سوم: تغییر فعل واژگانی به متضاد آن

از این شیوه برای ترجمه افعال مجهولی می‌توان استفاده کرد که معادل مجهول آن یا در فارسی رایج نباشد و یا از روانی و زیبایی جمله بکاهد و یا با سبک و سیاق سخن موافق نباشد. مثلاً در برابر صورت مجهول To be told نمی‌توانیم «گفته شدن» را همه جا و همه وقت صرف کنیم. «نیش زده شدن» یا «شکست داده شدن» صورت مجهول رایج افعال «نیش زدن» و «شکست دادن» نیست؛ اما صورت مجهول این گونه افعال در زبان انگلیسی رایج است. صورت مجهول «کتک زده شدن» اگر هم در زبان ما به کار رود زیباتر و روان‌تر از «کتک خوردن» نیست. همچنین است «کیفر کرده شدن»، «آسیب رسانده شدن» و غیره، حال آنکه «آسیب دیدن»، «آسیب رسیدن»، «کیفر دیدن»، «به کیفر رسیدن» را می‌توانیم به سهولت چنان صرف کنیم که فاعل آن مشخص نباشد و جمله، اگر نه در ظاهر، به حسب معنا مجهول باشد.

ضمناً نباید فراموش کرد که این روش، یعنی استفاده از افعال متضاد برای ترجمه بعضی افعال مجهول انگلیسی به فارسی نه تنها در جملات مجهول ظاهری / صوری بلکه در جملات مجهول واقعی نیز می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد چه حرف اضافه by در جمله باشد چه نباشد، خواه فاعل در جمله مجهول مشخص باشد یا نباشد؛ به چند مثال توجه فرمایید:

Blame سرزنش کردن

He was blamed so much by his wife.

از همسرش بسی سرزنش شینید.

Reproach ملامت کردن

They were reproached for they broke the promise.

ملامت کشیدند که عهد بشکستند.

Punish کیفر کردن

The driver will be punished for the accident.

راننده به سبب این حادثه کیفر خواهد دید.

tell گفتن

He was told many fallacies about it.

در آن باره اباطیل بسیار شینید.

Wound زخمی کردن

Most of the soldiers were slightly wounded.

بیشتر سربازان اندک زخم برداشتند.

The gaurd was wounded in the leg.

- نگهبان از پا زخم برداشت.

Hurt صدمه زدن

They were badly hurt in the accident.

در آن حادثه سخت صدمه دیدند.

منابع و مآخذ.

- باطنی محمد رضا، توصیف ساختمان دستوری زبان فارسی، تهران، ۱۳۷۲.
 نجفی ابوالحسن، غلط نویسیم: فرهنگ دشواریهای زبان فارسی، تهران، ۱۳۷۲.
 بیهقی ابوالفضل محمد بن حسین، تاریخ بیهقی، تصحیح دکتر علی اکبر فیاض، چاپ دوم، ۲۵۳۶.
 حافظ، دیوان، تصحیح قزوینی و غنی.
 سعدی، کلیات، چاپ فروغی.
 سینکлер جان و همکاران، حروف اضافه در زبان انگلیسی، افست کتاب ماد، تهران، ۱۳۷۱.
 شریعت محمد جواد، دستور زبان فارسی، تهران، چاپ سوم.
 شimmel آنه ماری، شکوه شمس، ترجمه حسن لاهوتی، تهران، ۱۳۶۷.

Gulistan-e- Sadi, Tr. E. Rehatsek, 1988.

Marcella Frank, *Modern English*, a practical reference guide, 1972.

Michael swan, *Practical English Usage*, 1993.

Nicholson, R.A. *Selected Poems from the Divan-e-Shams-e-Tabriz*, Cambridge, 1952.

Shimmel, A. M. *The Triumphal Sun*, A study of the works of Jalaloddin Rumi, London, 1978.

Sidney Greenbaum Randolph Quick, *A Student's Grammar of the English Language*, 1990.

Thomas Lee Crowell, Jr. *Index to Modern English*, 1978.